

### **Проблеми формування грамотності учнів початкової школи.**

Оволодіння орфографією - важливий елемент загальноосвітньої підготовки учнів. Підвищення рівня їхнього мовленнєвого розвитку (на що звертається особлива увага в сучасній школі) повинно супроводжуватися удосконаленням орфографічної грамотності, оскільки сформованість в учнів орфографічних навичок справляє позитивний вплив на їхній загальний мовленнєвий розвиток.

Процес розвитку орфографічних умінь і навичок в молодших школярів буде ефективним, якщо на уроках рідної мови поетапно впроваджувати систему вправ репродуктивно-творчого та дослідницького характеру, які нестимуть свідомий характер і спиратимуться на простіші навички і вміння (робити фонетичний аналіз, встановлювати його морфемний склад, аналізувати орфограму ).

Успішне оволодіння орфографією передбачає чітко організовану **роботу над помилками**, до якої слід старанно готуватися, організовувати добір учнями прикладів на такі правила; використовувати таблиці важких у правописному відношенні слів; здійснювати систематичне і багаторазове повторення, розраховане на повне усунення помилок.

Для кращого запам'ятовування правил, формування вмінь швидко в них орієнтуватися слід застосовувати систему вправ зі словами, в яких учні допустили помилки:

1. Запис і пояснення на дошці слів, у яких допущено помилки.
2. Складання і запис речень зі словами, в яких учні допустили помилки; підкреслення і пояснення орфограм.

3.Словниковий диктант-гра «Чия помилка?». Виписую із учнівських зошитів для аналізу помилок слова і проводжу словниковий диктант. Учні «впізнають» свої помилки, пояснюють орфограми.

4.Вправа-гра «Хто швидше?». Кожен учень випишує в колонку за завданням учителя певну кількість слів, у яких допущено помилки. Далі добирає до кожного слова по кілька прикладів на це правило і записує. Виграє той, хто швидше виконає завдання за визначений час.

5.Вправа-гра «Хто більше?». За 2-3 хвилини потрібно дібрати якнайбільше слів на кожне правило.

6.Виконання вправ,які викликають у дітей найбільший інтерес ( логічних, творчих, з використанням ігор, казкових персонажів )?

7. Розв'язування кросвордів, ребусів та інших завдань,які допоможуть учням запам'ятати правильне написання слів.

Працюючи над помилками, треба пам'ятати відому істину: щоб усунути помилку, необхідно ліквідувати причини, що її породжують. Наприклад, створюючи **систему алгоритмів** відповідно до кожного орфографічного правила, можна запобігти допущенню помилок.

Наприклад: перед тим, як перенести частину слова з рядка на рядок, подивись (перший крок):

- чи це не односкладове слово;
- чи є в слові склад з однієї букви;
- чи є в слові букви Й, Ї;
- чи є в слові односкладовий префікс перед першою буквою приголосного звука в корені слова;
- чи є збіг двох однакових букв на позначення подовженого звука;

- чи є сполучення ЇО, ЙО, ДЖ, ДЗ;
- чи слово із складів з приголосного й голосного.

Визнач, яка орфографічна ситуація присутня в аналізованому слові (другий крок).

Добери правило, яким будеш керуватися при переносі слова (третій крок).  
Перенеси слово з рядка в рядок за відповідним правилом (останній крок).

Або, перед вивченням якоїсь складної теми з правопису пишу на дошці текст і наголошую на тому, що тут допущена помилка, але для її виправлення потрібно опрацювати певні правила (вказую параграф). Учні шукають цю помилку, вчать потрібні правила і добре їх запам'ятовують.

Важливим етапом у виробленні навичок грамотного письма є **робота із словниковими словами**. У 3-му класі етап ознайомлення зі словниковими словами поступово ускладнюється. Спочатку вчителю доцільно пропонувати дітям відгадування загадок, роботу з невеличкими віршованими чи прозовими текстами. Згодом радимо базуватися на матеріалі приказок, прислів'їв, прикмет, фразеологізмів, що належать до прозового фольклору (усної народної творчості). Не потрібно забувати, що учні залюбки збирають прислів'я і приказки, записують влучні вислови, пояснюють значення та походження образних фразеологічних одиниць. Роль учителя полягає лише в зацікавленні дітей цією справою, підтримці і стимулюванні учнівської

Для вироблення в учнів навичок грамотного письма, крім традиційних ефективних форм навчальної діяльності (коментоване письмо, орфографічні, вибіркові диктанти і т.ін.) я застосовую й **сучасні інтерактивні технології**:

- Проблемно-пошукові (навчальне редагування, творчі диктанти, конструювання, проблемний діалог, дослідження-моделювання.)

- Проектні (зіставлення, порівняння, творче спостереження з елементами аналізу, ситуативні завдання)
- Колективна та групова діяльність, диференціація й індивідуалізація навчання (робота в парах, мікрогрупах, за варіантами)
- Ігрові форми (кресворди, ребуси, лінгвістичні ігри).

**Нетрадиційні форми** роботи в процесі ознайомлення з новими словами такі:

- використання міжпредметних зв'язків;
- вправи, що пов'язують шукане слово з лінгвістичним матеріалом, що вивчається під час даного уроку;
- дидактичні ігри;
- домашні завдання;

елементи етимологічного аналізу;

жанри цікавої граматики (навчальні кресворди, ребуси, шаради);

какографія. (погана каліграфія, або прийом, коли учень списує, виправляючи навмисне зроблені помилки)

Слід продовжувати роботу щодо збагачення словникового запасу учнів на уроках природознавства, математики, основ здоров'я. Наприклад, гра «Виправ помилку» на уроках математики:

- Записати приклади на перетворення різних мір та величин в менші чи більші так, щоб помилки були не тільки математичні, а, наприклад, не правильні скорочення, наявність чи відсутність крапки після скорочення. (1 м = 100 см. 24 коп = 2 грн. 4 коп)

Необхідно звертати увагу на назви та написання величин та одиниць вимірювання довжини, часу, маси.

.Також я намагаюся здійснювати систематичний контроль за веденням зошитів, за виконанням усіх видів письмових робіт, що є важливим стимулом піднесення грамотності учнів і розвитку писемного мовлення. Таким чином можна зробити висновки про те, що: запропонована система вправ ( диктанти, вправи на списування, творчі завдання, мовні ігри, кросворди та інш. ) сприятиме підвищенню орфографічної грамотності учнів початкових класів.

## Список використаних джерел

1. Антипець В.П. Робота над словами, правопис яких треба запам'ятати // Початкова школа. – 1985. - № 3. – с. 22-27
2. Вашук В.О. Вироблення в учнів орфографічних навичок // Українська мова і література в школі, 1981. - №7. – с. 68 – 72.
3. Воскресенська Н.О. Навчання орфографії / За програмою розвивального навчання /. // Початкова школа. – 1996. – с. 13 – 16
4. Методичні рекомендації щодо усного і писемного мовлення молодших школярів: Норми оцінювання знань, умінь і навичок. – К.: Магістр –S, 1996.-77
5. Прищепа О. Взаємозв'язок графічної навички письма з орфографічною грамотністю// Початкова школа. – 1997.- №8.- с.24-26
6. Токар .Н. В, спеціаліст вищої категорії, старший учитель; Ю. П. Мерцалова, заступник директора з НВР, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист, ЗОШ І–ІІІ ст. № 38, м. Харків Формування орфографічної грамотності в учнів початкових класів | Початкове навчання та виховання | № 33 (361)

7.

<http://referatus.com.ua/movoznavstvo-filologiya/formuvannya-orfografichnoyi-gramotnosti-v-uchniv-p/?page=21#ixzz2qwmgPgZ3>

8. <http://mydisser.com/ru/catalog/view/9945.html>

9. <http://studentam.net.ua/content/view/10421/101/>

10. [http://uareferat.com/Ефективні\\_способи\\_формування\\_орфографічної\\_пильності\\_в\\_молодших\\_школярів](http://uareferat.com/Ефективні_способи_формування_орфографічної_пильності_в_молодших_школярів)